

23. Historyczność Jezusa z Nazaretu

1. CELE LEKCJI – WYMAGANIA OGÓLNE

- Rozumienie zagadnienia historyczności Jezusa;
- Uzmysłowanie, że Jezus historii to ten sam co Jezus wiary.

2. TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- Po analizie tekstów wymienia chrześcijańskie i pozachrześcijańskie świadectwa potwierdzające historyczność Jezusa;
- Po lekcji określa argumenty na rzecz historyczności postaci Jezusa;
- Sam wskazuje fragmenty z Ewangelii potwierdzające historyczność Jezusa;
- Sam wyjaśnia rolę faktycznego życia Jezusa dla jego aspektu Boskiego.

3. POJĘCIA, POSTACI

- Józef Flawiusz;
- Talmud;
- Tacyt;
- Swetoniusz;
- Pliniusz Młodszy.

4. WARTOŚCI

- Uczeń jest świadomy, że życie Jezusa Chrystusa przekracza wymiar historyczny.

5. SCHEMAT LEKCJI

- Wprowadzenie: prezentacja zdjęć;
- Źródła chrześcijańskie i pozachrześcijańskie potwierdzające historyczność Jezusa.

6. PROPOZYCJA REALIZACJI

Wprowadzenie:

Prezentacja zdjęć. Nauczyciel wyświetla na ekranie kilka zdjęć postaci fikcyjnych i jedno zdjęcie postaci historycznej. Pyta uczniów:

- Które ze zdjęć nie pasuje do pozostałych?
Następnie pokazuje ikonę Jezusa i pyta:
- Do której grupy zdjęć zaliczylibyście tę ikonę?

Metoda – krótka dyskusja. Nauczyciel zadaje pytania:

- Co świadczy o faktycznym istnieniu Jezusa?
- Jakiego rodzaju wiadomości o Jezusie przekazuje Ewangelia?

Rozwinięcie tematu:

Metoda – wykład. Nauczyciel prosi uczniów o otwarcie podręcznika i krótko wyjaśnia tabelę tam zamieszczoną.

Metoda – praca z formularzem. Nauczyciel rozdaje każdemu uczniowi tekst (załącznik 1). Prosi uczniów, aby w ciszy dokładnie zapoznali się z treścią załącznika. Po kilku minutach zbiera kartki, wręcza uczniom koperty z pociętymi fragmentami tego samego tekstu i prosi o dopasowanie tekstu do imion i kategorii. Uczniowie pracują w parach; para, która ułoży najszybciej i prawidłowo pocięty tekst, może otrzymać nagrodę.

Zakończenie:

Historyczność osoby Jezusa z Nazaretu jest sprawą fundamentalną. Gdyby Chrystus był postacią mityczną, bezcelowe byłyby rozważania teologiczne, trudno także byłoby uzasadnić wiarę. Ważnym świadectwem historyczności Jezusa są źródła nie tylko chrześcijańskie, ale również pozachrześcijańskie, które nie kwestionują Jego istnienia. Jezus, jak pokazują fakty historyczne, istniał realnie. Historyczność Jezusa uchodzi dziś za problem, który został rozwiązany definitywnie.

Notatka:

Treść „Zakończenia”.

Korelacja z edukacją szkolną:

- Historia – ukazanie Jezusa jako postaci historycznej; historycy starożytni;
- Język polski – praca z tekstami źródłowymi.

7. INNE MOŻLIWOŚCI REALIZACJI

Położenie akcentu na fragmenty Nowego Testamentu potwierdzające historyczność Jezusa. Można zrobić tabelę z dwiema kolumnami:

EWANGELIE O JEZUSIE	LISTY O JEZUSIE

Uczniowie szukają sami tych fragmentów, wypisują je i krótko określają, jaka informacja o Jezusie, zawarta jest w danym fragmencie. Mogą też korzystać z podręcznika, w którym znajdują się konkretne fragmenty Pisma Świętego, zadanie uczniów będzie więc ułatwione.

Uczniowie przyjmują rolę dziennikarzy chrześcijańskich i odpowiadają na list nadesłany przez Bertranda Russella (list w podręczniku ucznia), wybierają argumenty zawarte w podręczniku. Uczniowie pracują w grupach. Po prezentacji listów można podyskutować na temat historyczności Jezusa.

8. ALTERNATYWNE TEKSTY DO WYKORZYSTANIA NA LEKCJI

Świadectwa, które poświadczają historyczność Jezusa z Nazaretu, możemy podzielić na dwie grupy: chrześcijańskie oraz pozachrześcijańskie. Możemy to zobrazować następującą tabelą:

Chrześcijańskie	Ewangelia w czterech redakcjach	św. Mateusza
		św. Marka
		św. Łukasza
		św. Jana
	Pisma Świętego Pawła	
Dzieje Apostolskie		
Listy Apostolskie		
Pisma ojców Kościoła		

Pozachrześcijańskie	Żydowskie	Józef Flawiusz	<i>Antiquitates Iudaice</i>
			Talmud
	Pogańskie	Swetoniusz	<i>Życie Klaudiusza</i>
			<i>Życie Nerona</i>
		Tacyt	<i>Roczniki, Annales</i>
		Pliniusz Młodszy	<i>List Pliniusza Młodszeo skierowany do cesarza Trajana</i>
		Lukian	<i>O Śmierci Peregrina, Aleksander, czyli Fałszywy Prorok, Niedowiarek, czyli Przyjaciel bredni, Pielgrzym</i>

W gimnazjum uczniowie podczas lekcji religii poznali etapy powstawania Ewangelii. Gdyby istniała konieczność przypomnienia tego zagadnienia, można skorzystać z poniższych tekstów.

Trzy okresy powstawania Ewangelii

1. Słuchający Jezusa

Jezus spośród ludzi, których spotyka na swojej drodze, wybiera dwunastu apostołów. Oni towarzyszą mu przez blisko trzy lata prawie wszędzie, gdzie Jezus się udaje. Uczniowie słyszą słowa Jezusa, przyglądają się Jego czynom. W swoim przepowiadaniu Chrystus używa prostych formuł, takich jak: przypowieści, porównania, alegorie, by być dobrze zrozumianym. W ten sposób Jezus zasiewa ziarno Dobrej Nowiny w sercach swoich najbliższych współpracowników.

2. Ustny przekaz Dobrej Nowiny

Po zmartwychwstaniu, wniebowstąpieniu i zesłaniu Ducha Świętego apostołowie przekazują innym to wszystko, czego sami doświadczyli, będąc w szkole Jezusa. Wskazują tu na Jego czyny oraz na głoszoną przez Niego naukę. Ustne przekazywanie Ewangelii trwało około 30 lat.

3. Spisanie tekstu Dobrej Nowiny

Trzecim etapem powstawania Ewangelii było jej spisanie. Najpierw dokonano spisania fragmentów przekazu ustnego, tzn. mów, zdarzeń i faktów z życia Jezusa. Powstały w ten sposób tzw. logia. Trwało ok. 20-30 lat.

Następnie Ewangelia została utrwalona całościowo na piśmie. Żyli jeszcze wówczas prawie wszyscy apostołowie oraz inni naoczni świadkowie ży-

cia Jezusa. Dobrą Nowinę spisali czterej różni ludzie. Zbierali oni fragmenty i układali je w całość pod kątem własnej idei teologicznej, a także w zależności od adresatów, do których kierowali Słowo. Każda Ewangelia nie jest jednolitym dziełem literackim. Pierwszych trzech ewangelistów nazywamy synoptykami, gdyż ich relacje są bardzo podobne. Prawdopodobnie pochodzą z jednego, opracowanego wcześniej źródła, nazywanego przez biblistów źródłem „Q”. Powstało ono prawdopodobnie ok. 50–60 r. i jest wcześniejsze od tekstów zredagowanych przez ewangelistów:

Marek: 64–69 rok

Mateusz: 70–80 rok

Łukasz: 75–80 rok

Jan: przełom I i II wieku.

Warto także pamiętać, iż jednolita treść czterech Ewangelii, przy wszystkich różnicach formy ich zapisu, wynika ze stopniowego przechodzenia od ustnego przekazu do spisanego tekstu oraz z ludzkich możliwości Mateusza, Marka, Łukasza i Jana, którzy tekst zapisali.

Warto jeszcze wspomnieć, iż żadne dzieło świata nie jest tak wiernie udokumentowane przez odnalezione rękopisy ani kopie czy przekłady na różne języki. A to także jeden z argumentów świadczący o autentyczności Jezusa.

Po zapoznaniu się z chrześcijańskimi pismami dotyczącymi historyczności Jezusa z Nazaretu, przejdźmy do świadectw świata pozachrześcijańskiego.

ŚWIADECTWA ŻYDOWSKIE

TEKST
ŹRÓDŁOWY

Otóż Ananos (Annasz) będąc człowiekiem takiego charakteru i sądząc, że nadarzyła się dogodna sposobność, ponieważ zmarł Festus, a Albinus był jeszcze w drodze, zwołał Sanhedryn i stawił przed sądem Jakuba, brata Jezusa zwanego Chrystusem oraz kilku innych. Oskarżył ich o naruszenie Prawa i skazał na ukamienowanie.

Józef Flawiusz, *Dawne dzieje Izraela*, XX, 1

ŚWIADECTWA POGAŃSKIE

Lukian z Samosaty żył w latach 120–190. Był rzymskim retorykiem i satyrykiem, piszącym po grecku. Znany był ze swoich poglądów soficystycznych. Zmarł prawdopodobnie w Atenach. W swoich dziełach wspomina o chrześcijanach. Np. w dziele

O *Śmierci Peregrina* opisuje jak w Palestynie spotkał się z nauką chrześcijan oraz wspomina zabitego tam Jezusa przedstawiając go jako sofistę. W innym swoim dziele *Aleksander, czyli fałszywy prorok* Lukian wspomina o chrześcijanach jako wrogach kultu boga-węża Glykona. W jeszcze innym dziele, *Niedowiarek, czyli przyjaciel bredni*, Lukian prawdopodobnie nawiązuje do osoby Jezusa, opisując działalność jakiegoś Syryjczyka z Palestyny, który wypędzał złe duchy z ludzi.

Lukian pisał tak:

TEKST
ŹRÓDŁOWY

Do dzisiaj czczą, jak wiadomo, tamtego wielkiego Człowieka, ukrzyżowanego w Palestynie za to, że wprowadził między ludzi te nowe obrzędy. (...) Żywią bowiem ci nieszczęśliwi przekonanie, że po wsze czasy będą nieśmiertelni i że ich życie trwać będzie na wieki. Dlatego też lekceważą śmierć i wielu z nich dobrowolnie się na nią wydaje. Nadto pierwszy prawodawca wzbudził w nich przekonanie, że wszyscy nawzajem są braćmi, z chwilą, gdy się nawrócą, wyprą bogów helleńskich, uczczą tego ukrzyżowanego mędrca i będą pędzić życie wedle jego praw. Do wszystkiego więc odnoszą się z równym lekceważeniem i wszystko uważają za wspólne dobro...

Lukian z Samosaty

23. Historyczność Jezusa z Nazaretu

Załącznik 1

POZACHRZEŚCIJAŃSKIE FAKTY HISTORYCZNE DOTYCZĄCE ŻYCIA JEZUSA CHRYSYUSA

Historycy żydowscy o Jezusie Chrystusie

Talmud II w. Świadcstwo o Jezusie Chrystusie zawarte w Talmudzie są niezwykle cenne gdyż Talmudziści byli wrogo nastawieni do chrześcijan. Zatem jest to świadectwo wrogów. Talmud jest to zbiór tradycji żydowskich. Był on dziełem uczonych żydowskich, był też zbiorem praw, ale również księgą życia. Z Talmudu dowiadujemy się: „W wigilię paschy został zabity Jezus. Herod ogłosił. On zostanie wyprowadzony za mur na ukamienowanie ponieważ zajmował się magią i zwiódł Izraela czyniąc go apostatą. Jeśli kto ma coś na jego obronę, niech wystąpi. Ponieważ nikt nic nie powiedział na jego obronę, dlatego zabito go w wigilię Paschy”.

Józef Flawiusz (37–103) był historykiem żydowskim. Jako członek rady żydowskiej był krytycznie ustosunkowany do chrześcijan. W swojej książce *Dawne dzieje Izraela* (powstałej ok. 93–94 roku) zamieścił znamienity fragment: „W tym czasie żył Jezus, człowiek mądry, jeśli w ogóle można nazwać go człowiekiem. Czynił bowiem rzeczy niezwykle i był nauczycielem ludzi, którzy z radością przyjmowali prawdę. Poszło za nim wielu żydów, jako też pogan. On to był Chrystusem. A gdy w skutek doniesienia najznakomitszych u nas mężów Piłat zasądził go na śmierć krzyżową, jego dawni wyznawcy nie przestali go miłować. Albowiem trzeciego dnia ukazał im się znów, jako żywy (...) I odtąd, aż po dzień dzisiejszy, istnieje społeczność chrześcijan, którzy od niego otrzymali tę nazwę”.

Historycy pogańscy o Jezusie Chrystusie

Pliniusz Młodszy (62–113). Do rzymskich świadectw zalicza się list *Epistula X 96*, w którym Pliniusz Młodszy pyta cesarza Trajana (98–117), ok. 110 roku po Chrystusie, o sposób postępowania z chrześcijanami. Opinia publiczna zarzuca chrześcijanom różne przestępstwa, ale jego zdaniem nic złego nie czynią. Za jedyną ich winę, albo za błąd, można chyba uważać, że chrześcijanie zwykli rano przed wschodem słońca schodzić się i Chrystusowi jako Bogu hymny pochwalne śpiewać i wspólne modlitwy odmawiać.

Pliniusz nie wątpi w istnienie Chrystusa jako człowieka, jest zdziwiony uznaniem go przez chrześcijan za istotę boską i oddawaniem mu boskiego hołdu (zgodnie z prawem rzymskim o czci boskiej dla człowieka mógł decydować tylko senat).

Tacyt (ok. 55–120). Ze świadectw pozachrześcijańskich potwierdzających istnienie Jezusa szczególną wartość historyczną ma świadectwo Tacyta, który jest wybitnym historykiem rzymskim. Jest jawnym wrogiem ofiar Nerona. W *Rocznikach* pisze: „Atoli ani pod wpływem zabiegów ludzkich, ani darowizn księcia, ani ofiar błagalnych, na rzecz bogów nie ustępowała hańbiąca pogłoska, lecz wierzono, że pożar był nakazany. Aby ją więc usunąć, podstawił Neron winowajców i dotknął najbardziej wyszukanymi karniami tych, których znienawidzono dla ich sromot, a których gmin chrześcijanami nazwał. Początek tej nazwie dał Chrystus, który za panowania Tyberiusza skazany był na śmierć przez prokuratora Poncjusza Piłata. (...) Schwytano więc naprzód tych, którzy tę wiarę publicznie wyznawali, potem na podstawie ich zeznań ogromne mnóstwo innych, i udowodniono im nie tyle zbrodnie podpalenia, ale nienawiść ku rodzajowi ludzkiemu” (tłum. S. Hammer).

Swetoniusz (65–135). Historyk rzymski, sekretarz cesarza Hadriana, w książce *Żywota cesarów*, a szczególnie w życiorysie Klaudiusza, zamieścił krótką wzmiankę: „...iż cesarz Klaudiusz wygnał z Rzymu Żydów, którzy podnieceni przez niejakiego Chrystusa wszczynali zamieszanie”.

25. Tajemnica Ducha Świętego

Załącznik 1

FRAGMENT PISMA ŚW.	SYMBOL DUCHA	ZNACZENIE SYMBOLU wg KKK i/lub KKKK
J 3, 5-7 J 7, 37-39		
Dz 10, 38		
Mt 3, 11 Dz 2, 3		
Łk 9, 34-35		
Dz 6, 6 Dz 8, 14-17		
Łk 3, 21-22 J 1, 32-34		